

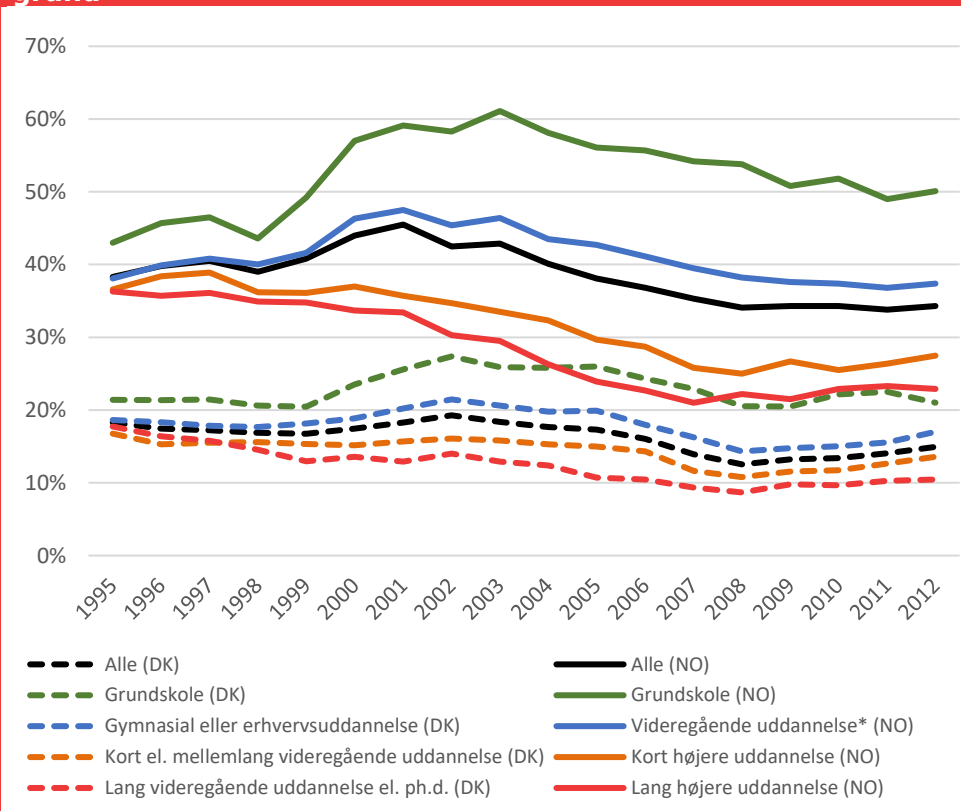
Forældres uddannelsesniveau har markant større betydning for gennemførelse i Norge end i Danmark

Sammenhængen mellem studerendes gennemførelse af en videregående uddannelse og deres forældrebaggrund er betydelig mere udtalt i Norge end i Danmark. Det viser analyse baseret på tal fra Statistiske Sentralbyrå i Norge og en særkørsel fra Danmarks Statistik for Akademikerne.

Generelt klarer studerende sig bedre, jo højere uddannelsesniveau deres forældre har, men betydningen af forældrenes uddannelsesniveau er langt mere afgørende for gennemførelse for de norske studerende end for de danske.

Figuren viser, hvordan studerende med forskellige forældrebaggrunde klarer sig i hhv. Norge og Danmark otte år efter studiestart.

Andel af nye studerende som *ikke* har opnået en grad efter otte år i Danmark og Norge, fordelt på forældrenes uddannelsesbaggrund

*Videregående uddannelse er i Norge en samlebetegnelse for gymnasiale og erhvervsfaglige uddannelser

Kilde: Norge (markeret med NO): Statistisk Sentralbyrå, statistikbanken tabel 10808

Kilde: Danmark (markeret med DK): Særkørsel foretaget af Danmarks Statistik for Akademikerne (2021)

Lille og stabil spredning i gennemførelse i Danmark sammenlignet med Norge

Danske studerende med ufaglært forældrebaggrund, mønsterbryderne, har langt bedre odds i forhold til at gennemføre en videregående uddannelse end norske studerende med samme baggrund. En tendens der har været stabil igennem hele perioden, altså siden årgang 1995.

Det er markant lettere at være mønsterbryder i Danmark end i Norge.

Blot halvdelen af den norske årgang 2012 med ufaglært forældrebaggrund har otte år efter studiestart gennemført en videregående uddannelse. Til sammenligning har 80 pct. af den danske årgang 2012 med ufaglært forældrebaggrund gennemført en videregående uddannelse efter otte år.

Altså en forskel på hele 30 procentpoint på gennemførelse for studerende med ufaglært forældrebaggrund i Danmarks favør. For gennemsnittet for alle studerende er forskellen mellem de to lande på 20 procentpoint ligeledes i Danmarks favør.

Danske studerende med ufaglærte forældre klarer sig lige så godt som norske studerende med akademiske forældre.

Generelt gælder, at jo højere uddannelsesbaggrund forældre har, jo bedre klarer den studerende sig. Ikke desto mindre klarer danske studerende med ufaglært forældrebaggrund sig faktisk lige så godt som norske studerende med akademisk forældrebaggrund.

Denne tendens har været stabil siden årgang 2004, hvor norske studerende med akademisk forældrebaggrund kom op på samme gennemførelsesniveau som de danske studerende med ufaglært forældrebaggrund.

Forskellen i betydningen af forældres uddannelsesniveau er i det hele taget iøjnefaldende for de to lande.

Spredningen på gennemførelsen for årgang 2012 i forhold til forældrebaggrund, er for norske studerende på godt 27 procentpoint, hvor studerende med akademisk forældrebaggrund, ikke overraskende, klarer sig bedst.

Forældres uddannelsesniveau har begrænset betydning for gennemførelse i Danmark til forskel for Norge.

Danske studerendes gennemførelse har til sammenligning ligget rimeligt stabilt i hele perioden og tilmed med en meget lille spredning mellem de forskellige studentergrupper på godt 10 procentpoint for årgang 2012.

Det indikerer, at forældres uddannelsesbaggrund har begrænset betydning for den studerendes gennemførelse i Danmark. Og særligt til forskel fra Norge, hvor den store spredning i gennemførelse på forældres uddannelsesbaggrund er påfaldende.

Markant højere gennemførelse i Danmark end i Norge

Det er ikke kun studerende med ufaglært forældrebaggrund, der klarer sig væsentligt bedre i Danmark end i Norge.

I Danmark har 85 pct. fuldført en videregående uddannelse efter otte år. I Norge er det bare 66 pct.

Generelt klarer danske studerende sig markant bedre end norske studerende i forhold til gennemførelse. For den danske årgang 2012 har 85 pct. opnået en videregående uddannelsesgrad otte år senere. For den norske årgang 2012 er det kun 66 pct., der har gennemført en videregående uddannelse efter otte år.

Siden årgang 1995 har langt størstedelen af de danske studerende gennemført en videregående uddannelse otte år efter studiestart. Andelen af alle nye danske studerende, der har gennemført en videregående uddannelse har i hele perioden således ligget mellem 82-85 pct. For Norges vedkommende har gennemførelsen for alle nye studerende ligget på blot 66-68 pct.

Studiestøtten i Norge bliver lånebaseret med reform i 2002/2003

I begge lande sker der en stigning i andelen af studerende, der ikke gennemfører en videregående uddannelsen efter otte år i perioden fra 1998/1999 og frem til 2002/2003.

Bevægelsen er dog særligt udtalt blandt studerende med ufaglært forældrebaggrund og i særdeleshed for de norske studerende med ufaglært forældrebaggrund.

En forklaring kan være, at tilstrømningen til de videregående uddannelsers voksede i midten af 1990'erne på grund af et køligt arbejdsmarked. Mod slutningen af 1990'erne og ind i 00'erne var arbejdsmarkedet i bedring, og særligt studerende fra uddannelsesfremmed baggrund kan have valgt at droppe ud af deres studie for at tage job i stedet.

Den norske studiestøtte blev gjort lånebaseret ved reform i 2002/2003.

Samtidig gennemførte Norge en studiestøttereform i 2002/2003. Hidtil bestod studiestøtten af et fast stipendie på 30 pct. og lån på 70 pct. Med reformen blev stipendiebeløbet sat op til 40 pct., men nu som et lån, der omgøres til stipendie, hvis den studerende består sine eksamener. For at motivere flere til at færdiggøre påbegyndt uddannelse, er systemet ændret i 2019, sådan at 15 pct. af lånet først omgøres til stipendie når uddannelsen er gennemført, de resterende 25 pct. omgøres som hidtil når den studerende består sine eksamener.

Norges lånebaserede studiestøtte bliver ofte trukket frem i den danske SU-debat da begge lande har gratis adgang til uddannelse, men med vidt forskellige økonomiske vilkår for de studerende. Derfor er det interessant at undersøge, hvordan de studerende fra forskellige forældrebaggrunde, i de to lande, rent faktisk klarer sig.

Studiestøtte i Danmark og Norge

Studiestøtte i Norge

Udeboende studerende har ret til at låne op til 126.357 NOK pr. studieår (ca. 93.673 DKK). Dette svarer til 10.530 NOK om måneden (ca. 7.720 DKK). Studiestøtten i Norge er ikke skattepligtig.

Indtil 2019 kunne 40 pct. af lånet omgøres til stipendie i takt med, at den studerende gennemførte sine eksamener. Fra 2019 er systemet ændret således, at 15 pct. af lånet omgøres til stipendie ved færdiggjort uddannelse mens de resterende 25 pct. - som hidtil - omgøres til stipendie, når den studerende har bestået sine eksamener.

Studerende kan vælge alene at låne 40 pct., altså den del af studiestøtten, der kan omgøres til stipendie. Pr. måned beløber det sig til ca. 3.122 DKK.

I 2021 er det maksimale lån, der kan omgøres til stipendie på 50.543 NOK om året (ca. 37.469 DKK). Lån der ikke kan omgøres udgør 75.814 NOK (ca. 56.204 DKK).

Kilde: Lånekassen i Norge, 2021

SU i Danmark

Udeboende studerende har ret til 6.321 DKK i SU pr. måned. Hvilket svarer til 75.850 DKK om året. SU'en er skattepligtig i Danmark.

Studerende, der modtager SU, har mulighed for at optage studielån på op til 3.234 DKK pr. måned, og dermed have 9.555 DKK om måneden før skat. Dette er i alt 114.660 DKK om året, hvoraf 38.800 er lån.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsstyrelsen, 2021-satser

Data og Metode

Data

Data fra Norge er hentet direkte i Statistisk Sentralbyrås statistikbank i november 2021. Data kan hentes her: <https://www.ssb.no/statbank/table/10808>. Der er sket en større stigning i antallet af studerende, der begynder en videregående uddannelse for første gang. I 1995 påbegyndte 37.831 for første gang, mens det i 2012 var 48.461.

I tabellen fra SSB er forældrenes uddannelsesniveau medtaget for følgende fem grupper:

- Alle
- Grundskole
- Videregående uddannelse (samlebetegnelse for gymnasiale og erhvervsuddannelser)
- Kort højere uddannelse (samlebetegnelse for videregående uddannelser med en længde på to til fire år)
- Lang højere uddannelse (samlebetegnelse for videregående uddannelser med en længde på mere end fire år)

Data fra Danmark er leveret af Danmarks Statistik i form af en særkørsel til Akademikerne i november 2021. Data indeholder alle dem, der er påbegyndt en videregående uddannelse for første gang opdelt på studieår (oktober-september), forældrenes uddannelsesbaggrund og status otte år efter påbegyndelsestidspunkt (fuldført eller ej). Der er sket en forholdsvis stor stigning i antallet, der påbegynder en videregående uddannelse for første gang i perioden fra 1995-2012. I 1995 påbegyndte 33.189 en videregående uddannelse for første gang, og i 2012 var det 55.717.

For at kunne sammenligne med de norske tal, er forældrenes uddannelsesbaggrund samlet i fem grupper:

- Alle
- Grundskole
- Gymnasial- eller Erhvervsuddannelse (indeholder også *Adgangsgivende uddannelsesforløb*)
- Kort eller mellemlang videregående uddannelse (indeholder *korte videregående, mellemlange videregående og bacheloruddannelser*)
- Lang videregående uddannelse eller ph.d.

